

ACHTER DE MONTAGE BIJ DE TV-SERIES VAN

Bassie en Adriaan in de zomer van 2017. Altijd volledig op elkaar ingespeeld. De persoonlijke betrokkenheid bij hun werk is groot. En dat is te merken aan kleine dingen. Want als ik in 1994 een artikel over hun huisdieren in een tijdschrift heb gepubliceerd, ontvang ik per kerende post een handgeschreven bedankkaartje van Bas van Toor, welke ik natuurlijk heb bewaard.

In de jaren zeventig, tachtig en negentig zijn Bassie en Adriaan met hun avonturen onafgebroken op de beeldbuis te zien. En nog steeds zijn deze tv-series mateloos populair. Maar hoe werden ze gemaakt en gemonteerd? Richard Helwig verdiepte zich in de boeiende materie.

Geen film- of regieopleiding. Alleen 24 uur bedenktijd. Dat is waar Aad van Toor het mee moest doen. Hij blikt terug: 'In 1979 kregen de regisseur en cameraman die De Diamant moesten opnemen al na een paar dagen onenigheid. De regisseur besloot daarop zijn opdracht terug te geven. Bij de TROS waren er op dat moment geen andere regisseurs vrij. De toenmalige directeur Cees den Daas zei dat ik de serie moest regisseren. Ik had 24 uur bedenktijd gevraagd en gekregen. De volgende dag antwoordde ik hem dat ik het aandurfde. Het Geheim van de Sleutel had ik immers zonder enige opleiding samen met editor Rob Klein gemonteerd. Hij heeft mij de kneepjes van het vak bijgebracht.'

OP KLEINE ROLLETJES

Terug naar De Plaaggeest. Want daar begon het mee. Aad: 'Toen die serie in 1977 werd gemaakt, kon op elke filmrol tien minuten worden opgenomen. De goede takes werden op kleine rolletjes gewonden. Vervolgens werden ze uitgehangen. Dat kon weken duren om daarna in de juiste volgorde met transpa-

rante tape achter elkaar geplakt te worden. Het was een uiterst nauwkeurig werkje en moest met witte handschoentjes worden gedaan om te voorkomen dat transpirerende vingers de film zouden beschadigen. Ook de geluidsbanden moesten handmatig worden geplakt.'

TEGELIJK MET ELKAAR

In de jaren erna is de techniek nog verre van wat we tegenwoordig aan digitale technieken zijn gewend. Zo noemt Martijn Passchier, de rechterhand van Bassie en Adriaan, het voorbeeld van Het Geheim van de Schatkaart, welke op negatief film werd gemonteerd: 'Dat gebeurde zo gezegd op een A/B-roll. De ene take ging op A en de andere op B. De rollen liepen tegelijk met elkaar, met alle effecten erbij. En dat werd weer gekopieerd naar een filmrol. De complete fill was dan weer positief in 16 mm.'

IN MIJN EENTJE

Als Aad in 1991 bezig is met de montage van de serie De Geheimzinnige Opdracht (later uitgebracht onder de titel Op

Rekwisieten zijn een onmisbaar onderdeel binnen iedere aflevering van Bassie en Adriaan. Het kunnen dingen zijn die ze vasthouden of objecten die in het beeld geplaatst worden. Bas was daar onder meer verantwoordelijk voor. Als er een kroon of een diamant moest komen, dan regelde hij dat.

Reis door Europa), zegt hij hierover: 'Bas kwam soms bij de montage kijken. Hij bleef nooit langer dan een half uur. Ik vond het juist heerlijk om in mijn eentje in de montagestudio bezig te zijn.' Hij erkent dat hij voordeel heeft gehad van het feit dat hij al zo vroeg met film bezig was: 'Ik heb daardoor spelenderwijs enorm veel ervaring opgebouwd.'

SNEL EEN 'PANNETJE'

Het gebeurde zelden dat er iets onverwachts gebeurde wat buiten het script om in de serie terecht kwam. Martijn Passchier: 'Een goede uitzondering is een sleepboot met de naam Adriaan die tijdens de opnamen van De Verdwenen Kroon toevallig voorbij kwam varen. Aad zei tegen cameraman Ben Tenniglo dat hij snel een 'pannetje' (zwenking met de camera, red.) moest maken van dat schip naar de duikboot en dat hij later de juiste tekst hierbij zou inspreken.' Een andere opvallende opname werd gemaakt in Duitsland. Aad: 'Op Deutsches Eck, de plaats waar de Rijn en de Moezel samenkomen, maakte Ben een close

shot van Bassie en Adriaan, waarna hij extreem ver uitzoomde. Het shot duurde 32 seconden en was daarmee het langste shot uit de series.'

GEEN ZIN OM TE LEREN

Ik complimenteer Aad. Omdat hij over een onuitputtelijke creativiteit beschikt. Hij knikt bescheiden. 'Als de wilskracht groot genoeg is, dan krijg je alles voor elkaar. Het wil niet zeggen dat ik een intelligent persoon ben geweest, want ik heb zeven jaar lagere school. Het heeft ermee te maken dat ik vroeger geen zin had om te leren. In die tijd was dat normaal. Ach joh, dat doe je toch niet. Ga lekker werken. Dan werd er geld verdiend. En geld was in de familie hard nodig.' Martijn: 'André van Duin heeft een keer een techniek gedaan voor een van de elpees van Bassie en Adriaan, in zijn eigen thuisstudio. Wat dat betreft is Aad met André te vergelijken. Ze willen alle twee een leuk product maken. En dat met de middelen die er toen waren. Zeker André was daar toen al heel ver in.'

Thuis bij hem op zolder in 1995. Aad van Toor schrijft alle personages in de series. En dat levert een flinke administratie, waaronder die aan draaiboeken, op: 'Als ik aan het schrijven ben, zie ik de situatie voor me. Het lijkt op een film die ik afspeel. Als ik een bom van Handige Harry laat ontploffen en zie daarbij het ongelukkige gezicht van B100, dan zit ik te genieten achter de computer.'

DROMMELS, DROMMELS, DROMMELS

Dieren hebben altijd een belangrijke rol gespeeld in hun vele televisiewerk. Bas: 'Denk aan mijn bekend geworden parkietje Sweetie. "Alles is voor Bassie!" werd echt door hem geroepen. Daar kwam geen trucage aan te pas.' Dan moet Aad ineens lachen: 'In onze tv-series loopt de Baron rond (Baron van Neemweggen, red.). Je kent hem wel, de slechterik met zijn regelmatige uitspraak "Drommels, drommels, drommels..." We hebben een papegaai gehad, een grijze roodstaart, die overigens 29 jaar oud is geworden. Deze woorden bleken bij dit dier erg snel aangeleerd. Toen we eens na een opnamedag thuis kwamen, waren het alleen deze woorden die hij wist te verkondigen.'

HALF DOORZAGEN VAN TELEFOONS

En de boeven? Aad: 'Ja, dat zijn gewoon twee klungels. Ik bedoel in onze films, haha. Dat is nou juist het leuke. Je kunt daar in het verhaal allerlei kanten mee op. En de Baron probeert zijn zaakjes in de hand te houden, wat niet lukt. Hij barst dan weer in woede uit om een telefoonhoorn hardhandig tot moes te knijpen. Die ideeën zijn allemaal van ons. Bas was uren bezig met het half doorzagen van telefoons zodat de Baron ze later makkelijk kon breken.' Veel acteurs hoefden volgens Martijn overigens niet te worden benaderd voor de series: 'Kijk naar Op Reis door Amerika. Daar hadden ze drie acteurs, te weten de Baron en de twee boeven Handige Harry en B100. In de serie Op Reis door Europa was eigenlijk alleen B100 mee op locatie, want de Baron en Handige Harry zaten het grootste gedeelte op die boot, dat was in één of twee dagen opgenomen. Maar ja, ze zitten wel in iedere aflevering.'

OPNAMEN GEWIST

Soms ging er wat mis. Maar altijd vonden ze hier een oplossing voor. Martijn: 'Zoals op de sinaasappelplantages in Spanje gebeurde. Het was op een ochtend dat er alleen nog omgevingsbeelden gemaakt moesten worden. Aad ging met Ben Tenniglo op pad. Hij weet niet wat er gebeurde. De band die

in de camera zat werd teruggespoeld en de opnamen die erop stonden, waren gewist. Het ging hier om de scène waarin ze op een paard zaten en door de plantages reden. Aad kwam daar pas bij terugkomst in Nederland achter. Toen hebben ze hier in het bos die opnamen opnieuw gedraaid, gewoon op een transportkar, met twee krukken erop en twee paardenteugels erbij.'

MET EEN KANON

Alles doen Bassie en Adriaan zelf. Uitdagingen gaan ze daarbij niet uit de weg. Zoals in De Diamant, een van de weinige series die geheel in Nederland werd opgenomen. Met een kanon in Vesting Naarden werd een speer over de gracht geschoten. Aan deze speer zat een touw vast en hiermee scheerden Bassie en Adriaan rakelings over het water om te kunnen ontsnappen aan de boevenbaas en zijn handlangers. Het ziet er eenvoudig uit, maar was het in werkelijkheid niet. Het levert een hele dag werken op, voor een scène die nog geen dertig seconden duurt. Of er gebruik werd gemaakt van stuntmannen? Bas: 'Inderdaad. Met twee echte stuntmannen: Bas en Aad van Toor.'

ZENDMICROFOONS GESTOORD

Het maken van Op Reis door Europa levert het tweetal hoofdbrekens op. Afgezien van de aanvankelijke twijfel om er vanuit financieel oogpunt aan te beginnen. Vanwege de krapte van het budget. Zoals in Frankrijk. 'De tweede opnamedag was in Parijs en werd een drama,' aldus Aad. 'We hadden opnamen gepland in het centrum. Dat het daar druk zou zijn, daar hadden we ons op ingesteld. Niet dat elke koerier, taxichauffeur, pizza-bezorger en politieagent zendapparatuur bij zich had. Wanneer we opnamen probeerden te maken, werden overal onze zendmicrofoons gestoord.'

RECHT IN DE CAMERA

En in Ierland ontsnapte hij aan een levensgevaarlijke val. 'De Cliffs of Moher zijn steile kliffen die kaarsrecht uit de oceaan oprijzen. De locatie had precies de onheilspellende sfeer die we wilden

Aad van Toor is blij met de digitalisering van al het materiaal: 'Daarmee hebben de Bassie en Adriaan films een facelift gekregen zodat ze nog jarenlang bekeken kunnen worden.' Eén wens is er nog wel. Martijn Passchier: 'Ik zou ze graag naar 4K willen laten scannen, echter zit daar een fors kostenplaatje aan. Ik denk niet dat we dat er ooit uit zouden krijgen. Misschien wordt het anders als die techniek in de toekomst goedkoper wordt.'

Martijn Passchier: 'De productie van de tv-serie werd door Bas en Aad samen gedaan. Hun vrouwen waren nauw betrokken bij de opnamen. Bas zijn vrouw Coby ging over de financiën en Aad zijn vrouw Ina was regie-assistente.'

hebben. Toen ik hier het bijbehorende liedje zong, keek ik onafgebroken recht in de camera terwijl ik mijn tekst playbackte. Daardoor kon ik niet precies zien waar ik liep. Ik wist wel dat ik mij op nog geen vijftig centimeter van de rand van de steile klif bevond!

OUDE BCN UITZENDBANDEN

Het is 1998 als Martijn begint met het digitaliseren van de series: 'We hebben toen alle filmrollen laten scannen. Dat kon alleen niet met de originele filmrollen van De Plaaggeest. Want die zijn spoorloos. Ze liggen misschien ergens bij iemand op zolder of bevinden zich in een ver weggestopt archief in Hilversum. Of zijn per ongeluk vernietigd. Geen idee. Het enige wat we nog hebben zijn de oude BCN uitzendbanden van de TROS, gekopieerd van film. Zo goed als mogelijk was, hebben we de banden opgeknapt en op dvd gezet, maar het blijft gedaeterd. Het was onmogelijk om alle haartjes, krasjes en lassen onzichtbaar te maken. Grote filmspetters zijn weggewerkt. Zo'n

herstel is echt een gepriegel. Het liefst hadden we de originele film hiervoor in handen gehad!

VOOR EEN SLAGROOMTAART

Bij De Huilende Professor deed zich een vervelende gebeurtenis voor. Martijn: 'Aad had begin jaren negentig de rechten overgekocht van Joop van den Ende. Hij wilde dat opnieuw monteren, maar de BVU opnamebanden waren zoek. Toen verscheen er in 2005 doodleuk een advertentie op Marktplaats waarin iemand de banden aanbood. Die bleek al een deel ervan weggegeven te hebben aan een fan in ruil voor een slagroomtaart. Om daarna niets meer van zich te laten horen. Wat heel jammer is. Want daardoor hebben we de serie niet de upgrade kunnen geven die we graag zouden willen. Met de banden die we nog wel hadden, heb ik hersteld wat mogelijk was.' 🇳🇱

Richard Helwig

'EEN SCHAT AAN HERINNERINGEN'

De tentoonstelling 'Een Schat aan Herinneringen' van Bassie en Adriaan is verlengd tot en met 29 augustus 2021 en is te zien in Museum Vlaardingen aan de Westhavenkade 54. De expositie is een zeer boeiende reis door zowel hun professionele als persoonlijke leven. Voor de toegang dien je online kaartjes te reserveren. Dat kan eenvoudig op de website www.museumvlaardingen.nl.